

Edellisen johdosta

Kaksoiskielto-objektia koskeva huomautukseni perustui juuri Norman Denisonin sitaattiin, jonka virheellisyyden minäkin jo olen ehtinyt todeta (Vir. 1958 s. 221).

Jos lauseopillisessa tutkimuksessa siteeraa ilmeisesti ja juuri olennaiselta kohdaltaan anakoluuttista rakennetta (— — *en malta* — — *mainita yhden tyyppillisimmän*), se on toki sellaiseksi merkittävä. Tietysti anakoluuteillakin on kielipsykologinen mielenkiintonsa, mutta kuitenkin toinen kuin systeemin mukaisilla rakenteilla.

Epäilemättä *Mutta kauankos aikuinen mies kahta tupsupäistä petäjää karsi* on merkitykseltään kieltävä kysymys,

mutta sen ottaminen esimerkiksi kieltävän merkityksen aiheuttamasta partitiivista ei ole paikallaan, koska objektinsukuinen määräys *kauan(kos)* aiheuttaa partitiivin merkitykseltään myöntäväänkin resultatiiviseen lauseeseen, esim. kuviteltavissa olevaan kansakoulun laskutehtävään *Kauanko mies karsii kahta mäntyä, jos hän karsii yhden 8 minuutissa?* — aivan riippumatta siitä, että sanotaan *Mutta nopeastihan aikuinen mies karsii kaksi tupsupäistä petäjää*.

Häräntappokysymyksessä on kolmaskin mahdollisuus, ja se juuri on mielestäni normaalisuomea: *Ei tiedetty härkää vielä tapetun*.

Dos. Karlsson on oikeassa huomauttaessaan, että virkkeet *On sanottu*, — — ja *Ja tuskin* — — eivät ole toisiinsa täysin verrattavissa. Minun olisi pitänyt sivulta 15 jälkimmäisen sijasta valita toinen esimerkki: *En ole halukas jatkamaan työtäni, ellei minulle heti makseta ainakin puolet palkastani*. Se on merkityssuhteiltaan hyvin samanlainen kuin A. Puukarin — — *ruoka-aineesta laadittu mainosesitys ei ole hyvä, ellei se tuo katsojalle ja lukijalle veden suuhun* (mitä muuten en pidä hyväksyttävänä). Kummassakin on kirjoittaja tullut käyttäneeksi akkusatiiviobjektia, koska kieltävässä konditionaalilauseessa ovat mahdollisia myös yleensä vain myöntävissä yhteyksissä esiintyvät ilmaukset. Edellisessä esimerkissä on päätekiänä myöntävä *ainakin*, joka on ohjannut lopun samaan uomaan, jälkimmäisessä taas luullakseni on liikkeelle panevana voimana ollut se, että *tuot veden suuhun* on fraasi, jota tuskin kieltävänä käytetäänkään. Olen Vir. 1942 s. 285 — kiinnittänyt huomiota siihen, että vaikka useimpia ilmauksia voidaan käyttää niin myöntävissä kuin kieltävissäkin yhteyksissä, jotkut esiintyvät vain jommissakummissa. Niinpä esim. *vaivoin* esiintyy vain myöntölauseissa, (hän ei ole) *hätäpoikia* taas on aina kieltävä. *Tuo veden suuhun* tuntuu olevan vain myöntävissä yhteyksissä käytetty: tuskinpa kukaan tulisi sanooneeksi, saati kirjoittaneeksi *Tämä ajatus ei suinkaan tuonut hänelle vettä suuhun*. Samoin voi joku saada *vedet silmiinsä* jotakin katsellessaan, mutta kielto-lause *Hän ei saanut vesiä silmiinsä koko näytelmän aikana* tuntuu ainakin minusta teorioidulta. Tämä on mielestäni hiukan toista kuin dos. Karlssonin

uumoilema akkusatiivin käyttö jaollisuussanan spesieksen ilmaisimena. Sillä niissä tapauksissa, joita hän mainitsee esimerkkeinä, esiintyy akkusatiivia myös jaottomuussanoista, kuten hän itsekin toteaa. Esim.: s. 36 *Tällainen mahdollisuus ei tietenkään puolusta laiminlyöntiä jättää t a p a u k s e t* [myös: *tapaus*] ilmoittamatta; s. 37 *en voinut pitää oikein sopivana antaa lapsille lupaa jättää puuro syömättä* [myös: *kädet pesemättä*]; s. 38 *Mahtaisiko tuo hinaaja ottaa matkustajat* [myös: *hänet*] *mukaansa?*; s. 39 *Mihin Kalle voisi hukata kotinsa avaimet* [myös: *avaimen*]? Tietysti jaollisuussanan akkusatiivi on partitiivia selvempi määräisen spesieksen yhteydessä, mutta jos partitiiviobjektin aihe on olemassa, ei määräinen spesies tee partitiivia mahdolltomaksi. Lauseessa *Torikauppias yritti turhaan saada marjoja myydiksi s a a t t a a* käsittääkseni *marjoja* yhteyttä myöten edustaa määräistäkin spesiestä. Mielestäni siis voi kyllä sanoa, että eräissä tapauksissa, joissa esiintyy horjuntaa akkusatiivi- ja partitiiviobjektin välillä, akkusatiivi yksiyymmärteisesti osoittaa jaollisuussanan spesieksen määräiseksi — tämänhän dos. Karlsson toteaa — mutta varsinaista eroa jaollisuus- ja jaottomuussanojen välillä ei liene osoitettu. Selasta ei ole myöskään dos. Karlssonin viimeksi mainitsemassa Waltarin esimerkissä. Siinä johtuu akkusatiivi nähdäkseni *ottamaan*-rakenteen rinnastumisesta finaalin rakenteeseen [= ottaakseen] ja olisi ollut yhtä mahdollinen jaottomuussanasta: — — *mikäli omistaja ei palaa takaisin kolmen kuukauden kuluessa ottamaan talonsa jälleen haltuunsa*.

MATTI SADENIEMI